

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1888. l.

XXVIII. leto.

Vzgojevalni pouk in učiteljev vzgled.

(Jakob Dimnik.)

Kdo naj vzgojuje?

Vzgojuje naj šola in dom in vsakdo, kdor zna vzgojevati. Marsikdo pa misli, da je za vzgojitelja mladine vsakdo sposoben, da se je le nekoliko učil, ali pa če opravlja kako častno mesto. A temu vendar ni tako, kajti vzgoja ni rokodelstvo, ampak umetnost, — reči smem, največja in najtežja umetnost. Dobra vzgoja pelje človeka do blagostanja. Znani pedagog Felbiger pravi: „Vzgoja otrok je najvažnejša podstava pravi sreči“. Kako težko pa je vzgojevati, nam daje razumen podobar najlepši vzgled in nauk. On ima več vrst lesov in pravi, da se iz vsacega lesa ne more lepa podoba izrezljati. Imeti mora tudi vzorno ali vzgledno podobo ali pred sabo ali pa v glavi, in zelo važno je tudi, da vé za vsa sredstva ali orodja, s katerimi hoče lepo podobo narediti. Ni vsejedno, če dela z žago ali z nožem ali če najprej surovo delo zvrši in še le potem bolj natančno izdela ali če takoj s početka posamezne dele natančno zvršuje. Dalje pravi podobar, da je zelo važno, da umetnik ne le les, vzorno podobo in orodje pozna, ampak on mora tudi dobro razumeti obrazovati ali podobiti. Lepa podoba se torej ne izrezlja iz vsacega lesa, pa tudi vsakdo ne zna narediti lepe podobe iz najboljšega lesa in z najboljšim orodjem.

Temu primerja se tudi vzgoja.

Kdor hoče človeka vzgojiti, ga mora poprej dobro poznati. Pri vzgoji človeški moramo imeti tudi vzorno ali vzgledno podobo; vediti moramo, kaj hočemo iz človeka narediti. Pri vzgoji moramo poznati tudi vsa sredstva, s katerimi iz surovega gojenca vzgojamo razumnega in popolnega človeka. Ta sredstva se morajo pa z namenom in tvarino popolno vjemati, drugače se delo ne posreči. Vzgojitelj mora biti tudi umetnik. Marsikdo človeka prav dobro pozna, pozna vzorno podobo in tudi vsa sredstva, pa le ne more biti vzgojitelj. Manjka mu navdušenja. On razumi vzgojno vednost, a ne vzgojne umetnosti. Drugi zopet razumi vzgojiteljstvo in tudi navdušeno vzgoja, pa le ni dober vzgojitelj: On ni izkušen. Takih vzgojiteljev je mnogo. Kdor hoče biti dober vzgojitelj, ni še dosti, da je učen in navdušen, ampak on se mora učiti prav vzgojevati ter se v tem poprej dolgo vaditi. On se mora učiti to iz svojih in drugih napak in tudi iz dobro izvršenih del. — Vzgojitelj naj ima vedno pred očmi, kako prevažno je njegovo delo, kako zaslužen pa tudi odgovoren je njegov posel.

Herder pravi: „Vzgojitelj mora pred vsem važnost svoje odgovornosti premisliti; sreča in omika potomcev naših mu je izročena; naj-

dražji zakladi starišev, da — vsega človeštva so v njegovih rokah“. Ta misel naj ga navdušuje pri vsem njegovim delovanji.

Da bo pa to težavno delo vzgojiteljevo, kar mora tudi vsak učitelj biti, imelo tolikanj potrebno lastnost popolnosti in vztrajnosti, lotimo se vselej tega težavnega in umetnega dela veselo in pogumno, sicer bi tudi našemu delu veljal pregovor: „Slabo, če treba lovskega psa na lov nositi“.

„Si non es vocatus, fac ut voceris“ — Če nisi poklican, skrbi, da bodeš poklican. Prebiraj pridno dobre knjige vzgojne vednosti, posnemaj vzgled marljivih sodelavcev, izpolnuj vestno šolske postave in postal bodeš s časom dober vzgojitelj ter bodeš vzgojevalno poučeval učence svoje. —

Naloga vzgojevalnega pouka je, da učitelj otroke tako vzgojuje in poučuje, da bodo vedno verni katoliški kristijani, dobri občani, trdni in značajni možje in udani državljani. Zato jako ugodno vpliva na mladino, če je učitelj v prijateljski zvezi s cerkvijo, vlado in občino. Posebno krajnih in okrajnih šolskih svetov, oziroma krajnih in okrajnih šolskih nadzornikov naj se učitelj tesno oklene ter s tem vzajemno deluje v blagor mu izročene mladine.

Na otroka pa gotovo najbolje vpliva učiteljev vzgled, kajti v osebi učiteljevi ste združeni ljubezen in veljava njegova. Vzgleđ so užé pedagogi najstarejših národov visoko cenili in čislali.

Vzgleđ ima v sebi neko skrivno, čudotvorno moč, katera otroka nehoté sili, da ga posnema. „Kakor v gozd vpiješ, tako ti odmeva“. To veljá v popolni meri pri učitelju in otrocih. Kakor se bode učitelj pri otrocih obnašal, tako ga bodo tudi posnemali. Da pa oba pravo pot zadeneta, mora učitelj kot starejši, pametnejši, kot voditelj in vzgojitelj, kot omikanec in zato postavno nameščen, prvi skrbeti, da ne zgreši prave poti. Otrok skuša to storiti, kar njegov učitelj dela. Ravno zato mu mora učitelj z lepim vzgledom kazati, kaj je prav in kaj ni prav. Popolnoma napačno je, če učitelj misli, da naj se otrok ne ravná po njegovih dejanjih, ampak po njegovih besedah, kajti pregovor pravi: „Beseda gine, vzgleđ rine“.

Učitelj mora si tedaj vseskozi prizadevati, da je svojim učencem pravi ideal. „Kakeršen je učitelj, taki so navadno tudi učenci njegovi. Ako hoče učitelj v šoli popolni red vzdržati, mora biti poprej sam reden in natančen; ako hoče, da bodo učenci njegovi značajni, mora biti tudi sam značajan; učitelj mora biti to, kar naj postanejo kedáj učenci njegovi; iste čednosti, katere želi, da bi jih učenci njegovi imeli, jih mora poprej sam imeti“.

Če je učitelj prijazen in uljuden, so tudi učenci njegovi prijazni in uljudni; če je preveč resen in oster, postanejo učenci njegovi svojeglavni in surovi; če pride pravočasno v svoj razred, tudi učenci njegovi ne bodo zamujali šole; če je učitelj snažno in spodobno oblečen, bodo tudi njegovi učenci po tem hrepeneli; ako je zvest in udan svojemu poklicu, so tudi gotovo učenci njegovi pridni in ubogljivi. —

Ker si učenci vse pojme popolnosti v učitelju svojem domišljujejo in predstavljajo, ker mora biti torej njihov ideal, zato naj ostro pazi, da njim bode vedno v najlepši vzgled.

Ako tedaj učitelj vestno opravlja svoj posel, tedaj vzgojevalno poučuje in s svojim lepim vzgledom kaže učencem svojim pot do sreče in blagostanja. Vzgojevalni pouk in učiteljev vzgleđ sta pa najboljši sredstvi, da se otrok navadi pametnega, npravnega in značajnega življenja.

Ustrahovanje obsega nauk, vednost, ureditev zadržanja, npravno navado, strah. Vzgoja, učiteljev vzgleđ in ustrahovanja morajo biti v prav tesni zvezi s poukom.

Diesterweg pravi, da šolsko ustrahovanje ni nič samostalnega, ampak je jedno in isto z poukom in sicer z vzgojevalnim poukom. Dober učitelj in vzgojitelj je tudi dober ustrahovatelj. Kdor dobro poučuje, ima tudi dobro disciplino in red v šoli in dobra disciplina je užé polovica uspešnega pouka, — kajti: „šola brez discipline je mlin brez vode“. —

Res je, da dobro ustrahovanje in nravno vzgojo prepogostokrat odvrtaajo prenapolnjeni razredi in čestokrat tudi slaba domača vzgoja. Če otroku domá prepovedujejo, kar se mu v šoli ukazuje, ali če stariši taisto za dobro spoznajo, kar se v šoli prepoveduje, ali če se oče in mati ne brigajo, če otrok kaj napačnega storí, potem je naloga učiteljeva še mnogo težavnejša. V takih slučajih mora učitelj prav resno ravnati. Da se pa kolikor mogoče prepreči nesoglasnosti mej šolo in domom, je prav umestno, da se učitelj seznaní sè stariši otrok, kajti:

„Družina in šola sestrici ste dve,
Nobena samotno hoditi ne sme“.

Še večjo dolžnost imajo pa stariši, da stopijo v ožjo zvezo s šolo, oziroma z učiteljem. Ako se stariši za vse, kar se v šoli zgodí, zanimajo, ter učiteljeve nauke in naredbre čislajo, potemtakem jako pospešujejo šolsko disciplino in nravno vzgojo značajev otrok. Kjer vlada tako vzajemno delovanje mej šolo in domom, tam ni slišati o surovosti in popačnosti mladine. Le taki šoli mogoče je vzrejati npravne značaje. V tem težavnem delu treba je učitelja zeló podpirati; osobito naj bi učitelju tù pomagali duhovniki, krajni in okrajni šolski svéti. Ako je učitelj še tako vzgleden in značajejen ter si prizadeva popolne, npravne značaje vzgojevati, ako je pa ljudstvo neznačajno in moralično popačeno, potem je ves učiteljev trud v vzgojevanje npravnih značajev zastoj. Učitelj vcepi otroku v šoli le kal npravnega značaja v srce in še le v poznejših letih se značaj urdi, ako pride gojenec z dobrimi, npravnimi in značajnimi ljudmi v dotiko.

„Največji je veljak značajni poštenjak“, pravi star pregovor. Kdor si je svoj značaj utrdil, ne bode ga omajal še tako silen vihar časa. Tak značajni veljak v vsaki še tako veliki nepravilni britkosti ponosno pravi s pesnikom:

„Ko v steno valovje osode vihar
Ob me se zaganja;
A duh se ponosni ne vklanja:
Ti streti me moreš, potreti nikdar
Osode sovražne besneči vihar!“ —

Slavni Anglež Schakespeare piše: „Le tisti je dober učitelj, kateri svoje lastno opominjevanje izpolnuje“. Pokažimo se torej učencem svojim v popolnem svitu. Bodimo poprej sami npravni in značajni, potem bodo tudi učenci naši taki. Nraven značaj je svetlo bliščeči biser, kateri krasi slehrnega človeka, bodisi visokega ali nizkega stanú. Iz npravnih značajev izvira pa pošтовanje do starišev, udanost in zvestoba do slavne vladarske hiše. To priča tudi zgodovina. Slovenci smo užé od nekđaj nraven in značajen národ. Iz npravnih značajev res izvira spošтовanje do starišev in iz tega zopet ljubezen, zvestoba in udanost do vladajoče hiše.

Res je, da si odkritosrčen in značajen učitelj dostikrat nakoplje sovražnikov na glavo. A to nič ne de; na drugi strani dobí pa toliko več prijateljev; saj se pedagogom starejše dóbe tudi ni nič bolje godilo. Tudi nad učiteljstvom sedanjega časa uredničujejo se besede: „Quem dii odere, magistrum fecere.“ Za svoje trudapolno delovanje ne bodemo želi pozemskih plačil in slave, saj tega do sedaj tudi najboljši pedagogi niso dosegli v popolni meri. To pričajo nam besede, kateri je imel slavni pedagog Trotzen-dorf na svojem nagrobnem spominku napisane, namreč: „Leider ist es zuletzt in

der oft undankbaren Welt der meisten Lehrer Lohn, dass sie arm sterben". Tolažimo se pa s svetopisemskimi bosedami: „Kakor zvezde se bodo svetili, kateri so jih veliko poučili v pravici“.

Delujemo torej z dušo in telesom v vzgojevanje нравnih značajev, dokler smo zdravi in krepki.

„Če delavc se vpeha,
Trpljenje mu neha,
Ga delapust vabi,
Večer ga hladi“.

Tudi nas bode hladil večer našega trudnega življenja, ako bodemo vestno izvrševali vzvišeno in težavno nalogo svojo ter stopili bodemo z mirno vestjo in veselim srcem v zasluženi pokoj; saj, pokoj le po borbi je sladak — prijatelj moj!“, pravi naš mlajši pesnik.

Blagor onemu, komur v spominu — v ogledalu njegove preteklosti — odseva prijazen obraz, znamenje blagega človekoljubja! On pač lahko zložno počiva v senci plodonosnega drevesa ter z veselim obrazom gleda npravne, neomahljive značaje, katere je s svojim vzgledom vzgojeval. Ta postavil si je v srcih učencev svojih nerazrušljiv spominek hvaležnosti in kadar mu prestriže neizprosljiva smrt nit njegovega trudapolnega življenja, spremi ga marsikateri veljaven in častljiv mož k zadnjemu počitku, združujê vzdihljeje svoje s pesnikom:

„Zvonovi zvonite,
Domov ga spemite,
Gre z dela in teže
Učitelj trpin. —“

Knjiga Slovenska.

§. 28.

Miklošič, preslavni jezikoslovec slovanski, staroslovénski „per eminentiam“, je spisal vzajemno ali primerjajočo slovnico slovanskih jezikov (Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen) v štirih vélikih delih. Kakor se vidi iz naslova, pravi jim „Sprachen“ t. j. jeziki; tudi jih ne loči na dvoje, kakor Dobrovský in Šafařík, marveč jih vreduje ter razlaga po sorodnosti ali bližnji podobnosti s prvim knjižnim jezikom slovanskim, in nasledvajo si v glasoslovju (Lautlehre I. 1852), pa tudi v oblikoslovju (Formenlehre III. 1856) njegovem po tem-le redu:

1. Staroslovénski. 2. Novoslovénski. 3. Bolgarski. 4. Srbski. 5. Maloruski.
6. Ruski. 7. Česki. 8. Poljski. 9. Gornjesrbski. 10. Dolnjesrbski.

Prvi književni jezik slovanski, v katerem sta v 9. veku učila in pisala sv. Ciril in Metod, v katerem so govorili in pisali nju učenci in nasledniki, v katerem so pisane najstarejše cerkvene knjige slovanske, ki so se nam ohranile v starodavnih prepisih, mu je staroslovénski ali staroslovenščina. In staroslovenščina je mati novoslovenščini pa bolgarščini, piše Miklošič l. 1852 (S. XI). Novoslovenščina, ki se je nekdanje veliko dalje razprostirala, razteza se še sedaj ne le po sedanjem Slovenskem, ampak tudi po Hrvaškem, zlasti po treh županijah, Varaždinski, Zagrebski in Križevski, in brez dvoma tudi po zapadnem Ogerskem, posebno po Zaladski (Šimeški, Železnogradski) županiji. Sicer jo je po Hrvaškem, zlasti po mestih, srbščina mnogo premenila, vendar je še zdaj celó govorica meščanov po omenjenih županijah bliže slovenščini nego srbščini; torej Miklošič zdaj tako zvano hrvaščino, ktero Habdelić v 17. sto-